

Azərbaycan Dövlət Neft Fondu yeni iqtisadi formasiyaya yeni investisiya ilə daxil olur

Şahmar Mövsümov
Azərbaycan Dövlət Neft Fondu
İcraçı direktoru

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT NEFT FONDUNUN İCRAÇI
DİREKTORU **ŞAHMAR MÖVSÜMOVLA** "BANKLAR VƏ
BİZNES" JURNALINA MÜSAHİBƏSİ

Bu Azərbaycan "Əsrin müqaviləsi"-nin imzalanmasının 17 illiyini qeyd edəcək. Bu strategiyanın reallaşdırılmasını necə qiymətləndirirsiniz və ötən illər ərzində o, qarşısına qoyulan vəzifələrin – gəlirlərin toplanması və neft-qaz sektorunun ölkənin iqtisadi inkişafının lokomotivinə çevrilməsi vəzifələrinin öhdəsindən necə gəlib?

"Əsrin müqaviləsi"-nin imzalanması ilə Azərbaycanda Milli neft strategiyasının reallaşdırılmasının əsası qoyulub və ölkənin iqtisadi həyatında yeni mərhələ başlayıb. Strategiya ilə müəyyən edilən vəzifələrin həyata keçirilməsi zamanı Azərbaycanın neft sektoruna milyardlarla dollar xarici investisiya cəlb edilib, neft və qazın dünya bazarlarına nəqli üzrə çoxvektorlu nəqliyyat infrastrukturunu yaradılıb, növbəti mərhələdə isə neft və qazın satışından əldə edilən gəlirlərin saxlanması və səmərəli idarə edilməsi mexanizmini icra edən Neft Fondu yaradılıb. Əgər 2001-ci ildə Neft Fondunda cəmi 271 milyon dollar toplanmışdısa, 2011-ci ilin yanvarın 1-ə fondun aktivləri 22,8 milyard dollara çatıb, yəni fondun vəsaitləri 84 dəfə artıb. Bununla yanaşı, bu müddət ərzində infrastruktur və sosial layihələrə təxminən 2,6 milyard dollar sərf edilib, dövlət büdcəsinə isə 20 milyard dollara yaxın vəsait köçürülüb. Öz növbəsində, dövlət büdcəsi vasitəsilə bu vəsaitlər dövlət proqram-

larının icrasına, qeyri-neft iqtisadiyyatının inkişafı və stimullaşdırılması üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsinə yönəldilib. Nəticədə 2010-cu ildə ölkədə qeyri-neft sektorunun artım tempi 7,6% təşkil edib. Beləliklə, indi əminliklə demək olar ki, Azərbaycanda neft gəlirlərinin yığılımı üzrə vəzifələr uğurla yerinə yetirilir, bununla yanaşı, bu gəlirlərin məqsədyönlü istifadəsi neft-qaz sektorunu ölkənin iqtisadi inkişafının lokomotivinə çevirməyə imkan verir.

Bu strategiyanın reallaşdırılmasında, eləcə də Azərbaycanın iqtisadi inkişafının yeni mərhələsində Dövlət Neft Fondunun rolu nədən ibarətdir?

Neft strategiyasının reallaşdırılmasında Neft Fondunun qarşısına neft gəlirlərinin gələcək nəsillər üçün toplanması, makroiqtisadi sabitliyin saxlanması (neft gəlirlərinin kütləvi axını şəraitində xarici valyutanın mənfəətinin neytrallaşdırılması), valyuta vəsaitlərinin idarə edilməsindən əlavə gəlirlərin əldə edilməsi və nəhayət, ölkənin cari tələbatlarını nəzərə alaraq gəlirlərin bir hissəsinin indiki nəslin ehtiyacları üçün istifadə edilməsi kimi vəzifələr qoyulmuşdur. Beləliklə, fond neft gəlirlərinin Azərbaycanın indiki və gələcək nəsilləri arasında ədalətli bölüşdürülməsini təmin etməlidir.

2011-ci ilin yanvarın
1-ə fondun aktivləri 22,8
milyard dollara çataraq
on il ərzində 84 dəfə artıb

İqtisadi inkişafın yeni mərhələsində fond qeyd olunan vəzifələrin həyata keçirilməsini davam etdirəcək. Bununla yanaşı, nəzərə alsaq ki, növbəti illər ərzində fondun aktivlərinin artacağı proqnozlaşdırılır, yeni mərhələdə fondun əsas rolu aktivlərin idarə edilməsindən əldə edilən gəlirlərin artırılması olacaq. Odur ki, bu mərhələdə əsas vəzifə Fondun investisiya portfelinin təkmilləşdirilməsi və diversifikasiya edilməsidir.

2010-cu ildə Dövlət Neft Fondunun fəaliyyətinin yekunlarını necə qiymətləndirirsiniz? Ötən il fondun ən böyük nailiyyətləri hansılardır?

ARDNF-in uzunmüddətli institusional inkişafı layihəsinin üçüncü mərhələsinin başa çatmasını 2010-cu ildə qazanılmış əsas nailiyyətlərə aid etmək olar. Bu layihə çərçivəsində investisiya portfelinin və risklərin avtomatlaşmış idarəetmə sistemləri qurulmuş, habelə fondun əməkdaşları üçün onlayn treninq proqramı əldə olunmuşdur. Layihə çərçivəsində aparılan işlər sayəsində ARDNF-in aktivlərinin idarə edilməsinin effektivliyi yüksəlmiş, işçilərin peşəkar hazırlığı təkmilləşdirilmişdir. İndi əminliklə söyləmək olar ki, fond daha mürəkkəb maliyyə alətlərinə investisiyalara hazırdır. Həmçinin, 2010-cu ildə Neft Fondu digər müstəqil fondlarla birgə Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının idarə etdiyi qapalı investisiya fonduna aktivlər yatırır. Bu fond Afrikanın, Latin Amerikasının, Karib hövzəsinin inkişaf etməkdə olan ölkələrinə investisiyalar edir.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, 2010-cu ildə Mineral Ehtiyatların Hasilatı ilə Məşğul olan Sənaye Sahələrində Şəffaflıq Təşəbbüsü (MHŞT) çərçivəsində böyük işlər aparılıb. “Revenue Watch” və “Transparency International” beynəlxalq təşkilatları tərəfindən gəlirlərin şəffaflığı indeksi tərtib olunub. MHŞT çərçivəsində ARDNF-in fəaliyyəti bu indeksin iki parametrinə əsasən ən yüksək 100 balla qiymətləndirilib.

İlk dəfə olaraq 2010-cu ildə aktivlərin idarə edilməsindən əldə edilən mənfəət 1 milyard ABŞ dollarından artıq olub.

Ötən il dollar və avronun məzənnəsinin qeyri-stabilliyi ilə əlaqədar ARDNF aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsi zamanı nə qədər itkiyə məruz qalıb?

ARDNF-in investisiya portfelinin valyuta səbətinə üç əsas valyuta: ABŞ dolları, avro və funt-sterlinq daxildir. Bu strategiya ABŞ və Avropa valyutaları arasında balansın yaradılması məqsədilə tətbiq edilir, çünki bir dünya valyutasının ucuzlaşması, bir qayda olaraq, digərinin möhkənlənməsi deməkdir. Manatla hesablamaları əsas götürsək, 2010-cu ildə dollar, avro və funt-sterlinqin məzənnəsinin manata nisbətdə enməsi ilə əlaqədar fondun büdcədən kənar xərcləri təqribən 502

2010-cu ildə aktivlərin idarə edilməsindən əldə edilən mənfəət 1 milyard ABŞ dollarından artıq olub

milyon manat təşkil edib. Amma bu göstəriciyə mühasibat uçotu nöqtəyindən nəzərdən baxmaq düzgün olmazdı. Belə ki, belə hallarda əgər dolların məzənnəsi düşürsə, bu, avro və funtun möhkəmlənməsi deməkdir və əksinə.

Hazırda ARDNF tərəfindən hansı layihələr həyata keçirilir və yaxın vaxtlarda hansı layihələrə başlamaq planlaşdırılır?

Neft Fondunun büdcəsinin təsdiq edilməsi barədə fərmanlara əsasən, hazırda ARDNF Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun, Oğuz-Qəbələ-Bakı boru-kəmərinin tikintisini, Samur-Abşeron irriqasiya sisteminin yenidən qurulmasını, “2007-2015-ci illərdə gənclərin xaricdə təhsili” Dövlət Proqramını, məcburi köçkünlərin yaşa-

yış şəraitinin yaxşılaşdırılması üzrə tədbirləri maliyyələşdirir.

Yaxın vaxtlarda fondun yeni layihələrin maliyyələşməsində iştirakı nəzərdə tutulmayıb.

Məlumdur ki, Azərbaycan hökuməti Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun Gürcüstan hissəsinin tikintisinin maliyyələşdirilməsi üçün əlavə 500 milyon ABŞ dolları vəsait ayırmağa hazır olduğunu bildirib. Bu maliyyələşmə ARDNF-in vəsaitləri hesabına həyata keçiriləcəkmi və pul köçürülməsinə nə vaxt başlanacaq? Maliyyələşmə həcmində artırılması Gürcüstanla kredit sazişinin şərtlərinə yenidən baxmağı tələb edəcəkmi?

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 21 fevral 2007-ci il tarixli “Bakı-Tbilisi-Qars” layihəsi üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi haqqında” Fərmanına əsasən, bu layihənin maliyyələşdirilməsi Neft Fondu tərəfindən həyata keçirilir. Bu fərmanla müəyyən edilir ki, fond, ərazisində dəmir yolunun tikintisini həyata keçirən Gürcüstana 200 milyon dollarlıq kredit ayırsın. Bu layihə üzrə əlavə vəsaitlərin ayrılması, habelə əlavə kreditin mənbəyinin müəyyənləşdirilməsi barədə qərarı hökumət, həmçinin Azərbaycan Respublikası Prezidenti qəbul edir. Belə bir qərar qəbul edilərsə, Neft Fondu bu layihənin maliyyələşdirilməsini davam etdirəcək.

Təbii ki, bu maliyyələşmə kredit sazişi əsasında həyata keçiriləyincə görə, maliyyələşdirmə həcmində artırılması ilə risklər də yüksəlir. Odur ki, Gürcüstanla kredit sazişinin bəzi şərtlərinə yenidən baxılması zərurəti yaranır.

Neft Fondunun 2011-ci il üçün təsdiq edilmiş investisiya proqramı ötən illərin proqramlarından nə ilə fərqlənir?

ARDNF-in 2011-ci il üçün investisiya proqramında mühüm fərqlər nəzərdə tutulmur. 2011-ci il üzrə fondun inves-

tisiya proqramında əsas fərqli bənd Xəzərdəki neft-qaz layihələrinə investisiyaları nəzərdə tutur. Bu bəndə əsasən, ARDNF uzunmüddətli investisiya reytinginə malik və Xəzərdə layihələr həyata keçirən emitentlərin qiymətli kağızlarına 600 milyon ABŞ dollarından çox olmamaqla investisiya qoya bilər.

Neft Fondunun ilk növbədə hansı layihələrə investisiya yatırması nəzərdə tutulur?

Xəzərdə həyata keçirilən neft-qaz layihələrinin uğurunu nəzərə alaraq, Neft Fondunun və Dövlət Neft Şirkətinin bu layihələrdə əlavə iştirak payı əldə

Neftin qiymətinin 1 barrel üçün 80 ABŞ dollar olması halında ARDNF-nun aktivləri 2011-ci ilin sonunda 30 milyard ABŞ dollarına çatacaq

etməsi məsələsi hazırda müzakirə edilir. Bununla əlaqədar, ARDNF tərəfindən vəsaitlərin ayrılması nəzərdə tutulur. Bu səbəbdən də fondun investisiya proqramına müvafiq bənd əlavə edilib.

Bu il ARDNF-in investisiya portfelinin nə qədər artırılması nəzərdə tutulur və vəsaitlərin hansı maliyyə alətlərinə yatırılması planlaşdırılır?

Proqnozlara əsasən, neftin 1 barelinin qiyməti 80 ABŞ dolları olarsa, 2011-ci ilin sonunda Neft Fondunun aktivləri 30 milyard ABŞ dollarına çatacaq. Hazırda ARDNF olduqca konservativ investisiya strategiyası həyata keçirir və aktivlərini dövlət və korporativ istiqrazlara yatırır. Aktivlərin artmasını nəzərə alaraq, fond onların diversifikasiyasını nəzərdə tutan yeni investisiya strategiyası işləyib hazırlayır. Bu strategiyaya əsasən, gəlirliliyin artırılması məqsədilə onun aktivləri daha riskli alətlərə, məsələn, şirkətlərin səhmlərinə və əmlaka yatırılacaq.

Yeni menecerlərin cəlb edilməsi prosesi başlanıbmi, yoxsa fəaliyyətdə

olanlar sizi qane edir? 2010-cu ilin yekunları üzrə aktivlərin hansı hissəsi xarici menecerlərin idarəetməsi altındadır və bu həcm artırılması gözlənilirmi?

2010-cu ilin dekabr ayının sonlarına olan məlumata əsasən, ümumi aktivlərin 1,2 faizi əcnəbi menecerlər tərəfindən idarə edilir. Hazırda ARDNF-in müvafiq bölmələri əcnəbi menecerlərin seçimi, monitorinqi və qiymətləndirilməsi üçün xüsusi proseduru təkmilləşdirir. Yeni menecerlərin cəlb edilməsi isə qeyd edilmiş diversifikasiya olunmuş investisiya strategiyasının təsdiq edilməsindən sonra aktual olacaq.

Dünya iqtisadiyyatının dirçəliş mərhələsinə daxil olması neft fondunun gəlirlərində necə əks olunacaq?

Hazırda dünya iqtisadiyyatının artım mərhələsinə daxil olması vaxtına dair müxtəlif rəylər möcuddur və bu məsələ üzrə aparıcı ekspertlərin mövqeləri fərqlidir. Dünya bazarlarındakı qısamüddətli tərəddüdlər Neft Fondunun müstəqil fond olaraq uzunmüddətli investisiya siyasəti üçün həlledici amil deyil.

ARDNF-in investisiya portfelinin diversifikasiyası üzrə təkliflərin hazırlanması hansı mərhələdədir və onların nə vaxt tətbiq edilməsi gözlənilir? Neft fondunun səhm portfelinin artırılması məsələsi bu il aktual ola bilərmi?

Hazırda ARDNF investisiya portfelinin diversifikasiyası üzrə təkliflərin hazırlanmasının son mərhələsindədir. Ümid edirik ki, fondun yeni diversifikasiya olunmuş investisiya strategiyasının artıq bu il təsdiq ediləcək. Aktivlərinin

səhmlərə yatırılması isə bu təkliflərin qəbul edilməsindən sonra mümkün olacaq.

2010-cu ilin sonunda ARDNF-nun aktivləri nə qədər olub və 2011-ci ilin sonuna qədər aktivlərin artırılması üzrə proqnozlar necədir?

2010-cu ilin sonuna ARDNF-nun aktivləri 22,8 milyard ABŞ dolları təşkil edib. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, proqnozlara əsasən, neftin qiymətinin 1 barrel üçün 80 ABŞ dollar olması halında ARDNF-nun aktivləri 2011-ci ilin sonunda 30 milyard ABŞ dollarına çatacaq.

Azərbaycandan qaz və neft məhsullarının nəqli üçün marşrutlarının diversifikasiyası siyasətinin davamı ilə əlaqədar olaraq, yaxın 5 ildə Dövlət Neft Fonduna hansı daxilolmaları gözləmək olar? Yaxın perspektivdə qaz satışından əldə edilən gəlirlərin neftdən daxilolmaları üstələyəcəyi ehtimalı nə qədərdir?

Proqnozlara əsasən, fondun xərcləri hazırkı səviyyədən artıq olmasa, yaxın 5 ildə fondun aktivləri neftin qiymətinin 60, 70, 80 dollar olması halında, müvafiq olaraq, 50, 65 və 80 milyard dollara çatacaq.

Yaxın və uzunmüddətli perspektivdə neft hasilatı həcmi qaz hasilatı həcmindən çox olacağına görə, qazdan əldə edilən gəlirlərin neftdən daxilolmaları üstələyəcəyi gözlənilir.

Neft Fondunun beynəlxalq maliyyə təşkilatları ilə əməkdaşlığı necə inkişaf edir?

Hazırda ARDNF tərəfdaş qismində dünyanın əksər aparıcı investisiya bankları ilə əməkdaşlıq edir. Həmçinin Dünya Bankı və Beynəlxalq Valyuta Fondu kimi beynəlxalq maliyyə institutları ilə yüksək səviyyəli əməkdaşlıq qurulub.